

**LŐRINCZ ANDREA ÉS NAGY ÁDÁM (SZERK.): 42. PEDAGÓGIAI
PROBLÉMAHELYZETEK FELDOLGOZÁSA BLOCKBUSTEREK
SEGÍTSÉGÉVEL. KODOLÁNYI JÁNOS EGYETEM –
IFJÚSÁGSZAKMAI TÁRSASÁG, BUDAPEST, 2019.**

Dancs Katinka: Pedagógiai problémahelyzetek feldolgozása blockbusterek segítségével

A 42. *Pedagógiai problémahelyzetek feldolgozása blockbusterek segítségével* egy olyan sorozat újabb darabja, amely a tömegkultúrát és a társadalomtudományokat igyekszik közelíteni egymáshoz, s így a szórakozás és a tudomány összekapcsolására, azaz ismeretterjesztésre törekszik. A sorozat korábbi kötetei (*A sci-fi politológija*, *Fantasztikus világok*) a fantáziavilágok politikai és társadalmi kérdéseit vették górcső alá, míg a *Nevelj jeddit!* a népszerű filmek pedagógiai vonatkozásait tárgyalta.

A 42. *Pedagógiai problémahelyzetek feldolgozása blockbusterek segítségével* ezen az úton indul tovább – és el is hagyja a korábban már kitaposott ösvényt. A kötet bevezetőjében azt ígéri, hogy a feldolgozott alkotások segítségével nemcsak elemzési szempontokat kínál, amelyek segítségével az olvasó társadalomtudományi nézőpontból értelmezheti a tömegkultúra alkotásait, hanem olyan problémahelyzetek vet fel – és ad ötleteket azok tanórai feldolgozásához –, amely problémahelyzetek a diákok mindennapjaihoz kapcsolódnak. Teszi ezt ismert és kevésbé ismert filmek és sorozatok elemzésén keresztül.

A kiadvány címében szereplő szám egy-szerre utal játékosan Douglas Adams *Galaxis útikalauz stopposoknak* című művére, melyben a világmindenség és az emberi élet nagy kérdéseire a megoldás céljából épített

szuperszámítógép válasza 42. Másrészt utal arra is, hogy a kiadvány 42 elemzést tartalmaz. Ezek tematikus blokkokba rendezve kínálnak betekintést a tömegkultúra filmes alkotásainak társadalmi vonatkozásaiba.

A kiadvány első nagy fejezetében olvashatunk az egyén és közösség viszonyáról, azon belül arról, hogyan mennek végig a *Bosszúállók* a csoportalakulás fázisain, milyen rítusok kísérik a roxforti diákká válást, illetve milyen sztereotípiák jelennek meg *Shrek*-ben és miként oldják fel a karakterek ezeket a sztereotípiákat. A második tematikus egység a szülő-gyermek kapcsolattal foglalkozik. *Harry Potter* példáján keresztül alaposabban megismerhetjük a családon belüli erőszak mechanizmusait. A *Híd Therabithia földjére* történetének elemzése a szülői és tanári támogatás hatásaival, míg a klasszikusnak számító *Holt költők társaságának* elemzése a szülők és tanárok pályaválasztásban játszott szerepével és felelősségével ismerteti meg az olvasót. A tanár-diák kapcsolaton belül a *Grincs* történetének segítségével mélyedhetünk el az iskolai zaklatás kérdéseiben, kezelési lehetőségeiben, míg *Az osztály* című film segítségével a tanár-diák konfliktusok témáját dolgozhatjuk fel a tanulókkal. Az *Agressziókezelés* című blokk elemzései a népszerű *Fák jú, Tanár úr!*, a *Carrie* és a *Harry Potter* példáin keresztül kínálnak lehetőséget arra, hogy

beszélgethessünk diákjainkkal az iskolában megjelenő agresszív megnyilvánulásokról és azok következményeiről. A *Szerelem és szexualitás* tematikus egység írásai az iskolai szexuális neveléshez nyújtanak szempontokat és segítséget a *Gru*

vagy éppen *Deadpool* történetén keresztül. A *Médiaszocializáció és online tér* kérdéskörével foglalkozó elemzések a napjainkban egyre nagyobb problémát jelentő online zaklatás,

valamint a média személyiségfejlődésre és önértékelésre gyakorolt hatásainak feldolgozásához kínálnak fókuszokat. A *Személyiség, jellemek* fejezetcím alatt összegyűjtött elemzések a motiváció, az önértékelés, a reziliencia, a diákszerepek, a függőségek és az emberi jogok kérdéseivel foglalkoznak, és ezáltal kifejezetten alkalmasak a serdülők önismeretének fejlesztésére, az őket ilyen szempontból is érintő témák feldolgozására. Az utolsó, *Ablak a világra* című fejezet globális világunk kihívásait tárgyalja, azon belül is például a túlnépesedés és a fenntarthatóság kérdéseinek tanórai megvitatására invitálják az olvasót a *Fekete párdúc* és a *Holnapután* című filmek feldolgozásán keresztül.

A kötethez íródott ajánló több szempontból méltatja a kezdeményezést. Egyrészt azért, mert a könyv nagy lépést tesz előre annak érdekében, hogy közelítse a mindennapi tapasztalatokat és a társadalomtudományok megállapításait, ledöntse a tudományt övező falakat és közelebb hozza a tudományos megismerés módszereit és eredményeit az olvasóhoz. A választott elemzési egységek pedig lehetővé teszik, hogy mindez szórakoztató formában valósuljon meg. Az ajánló továbbá azt is hangsúlyozza, hogy a kötet újszerű megközelítése egyúttal szétfeszíti a tanulás megszokott kereteit, és túlmutat annak hagyományos

értelmezésén, amely szerint a tanulási folyamat nem más, mint tényyszerű ismeretek elsajátítása, kognitív képességek fejlesztése. Ezek helyett itt a tanulás személyes, társas és érzelmi aspektusai kerülnek előtérbe,

tehát a folyamat során fejleszthető szociális attitűdök és képességek – amelyekre hagyományosan kevesebb figyelem irányul az iskolában.

Mindezek mellett

a további pozitívumok

is megemlíthetők a kezdeményezéssel kapcsolatban. Az utóbbi években élénk diskurzus bontakozott ki a generációs különbségekkel, a digitalizáció tanulókra gyakorolt hatásaival kapcsolatban. A populáris kultúra alkotásainak beemelése a tanulási folyamatba pedig mindenképpen segíthet közelíteni egymáshoz a tanárokat és a diákokat, áthidalni a közöttük lévő szakadékokat. Emellett a feldolgozott témák miatt (pl. normák, tanulói jogok, előítéletek, emberi jogok, fenntarthatóság) az elemzések a társadalomismeret oktatásában is jól használhatók. A terület a jelenleg érvényben lévő tantervek értelmében nem önálló tantárgy, hanem több tárgyba épülve (történelem és állampolgári ismeretek, etika, filozófia) jelenik meg az iskolában. Ugyanakkor az új tantervi dokumentumok 8. és 12. évfolyamon különálló állampolgári ismeretek tantárgy bevezetését írják elő, ezzel gyarapítják a társadalomismerethez köthető tantárgyak sorát. Ebből fakadóan az elemzéseket haszonnal forgathatják mindazon pedagógusok, akik ezen tantárgyak oktatásával foglalkoznak.

Evidencia, hogy a kötetben szereplő elemzések segítséget nyújthatnak a tantárgy tanítását kezdő kollégáknak abban, hogy a populáris kultúra mely alkotásai kapcsolhatók a tantárgy témaköréhez, és ezek miként dolgozhatók fel a tanulási célokkal

az elemzések
a társadalomismeret
oktatásában is jól
használhatók

összhangban. De – ezzel összefüggésben – a kötet jó példaként szolgál arra is, hogy a tananyagcentrikus oktatási szemléletmód helyett, mely a tananyag átadásában látja a tanári munka fő célját, a tanulási célokat szem előtt tartó megközelítést érdemes és lehetséges érvényesíteni a pedagógiai munkában. A filmek és sorozatok elemzései prezentálják, hogy a kitűzött tanulási célok többféle útvonalon, többféle tartalom feldolgozásán keresztül is elérhetők és a tankönyvek csak az egyik lehetséges tanulási utat képviselik.

Néhány kritikai észrevétel megfogalmazása is indokolt. Habár a bevezető azt ígéri, hogy az elemzések mellett nagy hangsúly lesz a tanórai feldolgozásra tett javaslatokon is, ez nem minden elemzésben érvényesül. Ez abból a szempontból probléma, hogy a kiadvány azok számára ugyan könnyen használható, akik nyitottak az új megközelítések, módszerek alkalmazására, de azok, akiket maga a kötet ösztönöz pedagógiai kultúráváltásra, kevés kapaszkodót kapnak ennek megvalósításához. Végül a megközelítés újszerűsége miatt az is hasznos lenne, ha az olvasó minél többféle feldolgozási javaslattal találkozna. Amennyiben kifejezetten érdeklődik a módszertani megfontolások és javaslatok iránt, akkor Horváth László és Makrai Kata elemzéseit ajánlom figyelmébe. Ők részletes terveket osztanak meg velünk, amelyek segítenek a tanulók aktivitására építő feldolgozások elképzelésében és saját tervezeteink elkészítésében.

Az ismertetés végére érve érdemes egy gondolat erejéig visszatérni a kötet címválasztására. A popkulturális utaláson és a játékoságon túl a címválasztás azt is lehetővé teszi, hogy analógiát mutassunk fel a regény történései és a kötet tartalma között is: ahogyan a regényben sem

pontosan definiált a szuperszámítógépnek feltett kérdés, úgy az említett kiadvány sem törekszik annak a problémakörnek a definiálására, amely életre hívta az elemzéseket, hanem a szuperszámítógéphez hasonlóan *csak választ ad*. Ez ugyanakkor nem probléma, hanem inkább lehetőség, ami arra ösztönzi az olvasót, hogy maga fogalmazza meg ezeket a kérdéseket és ennek hatására újraértékelje pedagógiai elképzeléseit, a tanításról, tanulásról alkotott képét. Az elemzéseket olvasva például a következő kérdések merülhetnek fel bennünk: a közgondolkodásban a társadalomtudományok és a tömegkultúra miért áll egymástól távol, hogyan lehet az iskola diákközpontú, hogyan építhet a diákok érdeklődésére, hogyan lehet a társadalomismereti témákat a diákok *tevékenységére* építő módon feldolgozni? A releváns kérdéseket még hosszan lehetne sorolni.

Mindent egybevetve a *42. Pedagógiai problémahelyzetek feldolgozása blockbusterek segítségével* egy nagyszerű kiadványsorozat része, egyben egy nagyszerű kezdeményezés folytatója, amely nemcsak a pedagógiai kultúráváltást ösztönzi, hanem hozzájárul a társadalomtudományok elismertségének és a hazai társadalomismereti oktatás szerepének növekedéséhez. A kiadványt haszonnal forgathatják pedagógusok, diákok és tanárképzésben résztvevő hallgatók is.

A pedagógusok számára ötlettárként hasznosítható, amely nemcsak kész elemzéseket kínál, hanem saját elemzések elkészítésére is sarkallhatja őket. Másrészt hasznos olvasmány lehet a társadalomismereti témák iránt érdeklődő vagy a tanárképzésbe készülő diákok számára. A tanárképzésben tanító oktatóknak és hallgatóknak szintén értékes lehet: az oktatók napjaink kulturális alkotásait hívhatják segítségül

újraértékelje pedagógiai elképzeléseit, a tanításról, tanulásról alkotott képét

a leendő tanárok számára fontos fogalmak és jelenségek megtanításához, míg a hallgatók a hagyományos tankönyvi magyarázatok helyett a tömegkultúrából vett példákon keresztül juthatnak el a tanultak megértéséig és alkalmazásáig.

Végül, de nem utolsó sorban mindazoknak jó szívvel ajánlom a könyvet, akik

érdeklődnek a társadalomtudományok és a tömegkultúra iránt, és szeretnék jobban megismerni, milyen haszonnal kecsegtetnek a társadalomtudományi kutatások, ha művelőik figyelmüket a tömegkultúra felé fordítják.

